

CERAMICĂ DACICĂ DESCOPERITĂ LA BIHAREA

de

SEVER DUMITRAȘCU, IOAN CRIȘAN

Săpăturile arheologice sistematice efectuate la Biharea între anii 1973—1984 au adus la lumina zilei, printre alte descoperiri ce se înșiruie cronologic din neolitic pînă la invazia tatară (1241), și însemnate vestigii dacice, parțial publicate¹ sau în curs de publicare².

În lucrarea de față vom prezenta analitic una din aceste descoperiri din anul 1979³. Astfel, în săpăturile executate în așezarea de la nord de cetatea de pămînt, în Grădina CAP-Biharea, în partea de est, spre pîrîul Ceșmeu (Secțiunea IV, Caseta 1), a fost surprins arheologic un *complex dacic de epocă romană*, din care a fost colectată în întregime *ceramica, oasele de animale* și alte piese ce se aflau în pămîntul de umplură.

Condițiile în care a fost descoperit acest complex arheologic sunt următoarele: sub stratul vegetal a apărut pata unei locuințe cu material ceramic vechi românesc (sec. VIII—IX, v. pl. XI/1—3) și cu instalație de încălzit (cuptor de piatră), locuință ce a suprapus un complex arheologic din sec. IV—V e.n. (locuință sau mormînt) și din care nu a rămas intact decît un colț (20×30 cm) cu vase ceramice. Cîteva fragmente ceramice de acest gen, constînd din două funduri de vase lucrate din pastă cenușie nisipoasă, zgrunțuroasă la pipăit, tăiate cu sfoara de pe discul roatei olarului, un perete de vas cenușiu ornamentat cu motive lustruite dispuse în rețea și o buză de vas cenușiu-plumburiu (v. pl. XI/4—7), au fost descoperite în pămîntul de umplură din zona complexului dacic. Așadar, acesta, complexul arheologic dacic, era *căpăcuit* cu pămîntul de umplură a nivelului de locuire postromană și a locuinței vechi românești din sec. VIII—IX e.n.

La rîndul său, complexul arheologic dacic tăia alte două nivele de depuneri mai vechi: un nivel de locuire la Tène (LTC, v. pl. IX/1—4) și

¹ S. Dumitrașcu, *Descoperiri arheologice dacice din epoca romană la Biharea, în Ziridava*, Arad, 1979, p. 195—214; rezultatele obținute în campaniile din anii 1977—1978.

² *Idem*, *Biharea. Săpăturile arheologice din anii 1973—1980*, I, Monografie arheologică, Oradea, 1982, predată, în anul 1985, spre publicare Editurii Științifice și Enciclopedice — București, la cererea conducerii editurii; *idem*, *Un cuptor dacic de meșteșugar descoperit la Biharea în anul 1984*, în *Satu Mare*, volumul pe anul 1988 (în pregătire).

³ Săpăturile au fost executate de S. Dumitrașcu; pentru studiul de față desenele au fost executate de colegul Ioan Crișan.

altul datînd de la începutul epocii fierului (BrCD-HaA₁), constînd din ceramică, un fragment de „tavă“ plată de lut, prîsnele de fus şi o greutate de lut ars (v. pl. IX/5 şi X/1—5). Au mai fost găsite şi cîteva mici fragmente neolitice complet corodate de straturile ulterioare şi acizii din sol. Fragmente ceramice pre- şi protoistorice (LT, Ha, N) au fost descoperite şi în pămîntul de umplutură al complexului dacic, fie introduse voit în vechime, fie antrenate în pămîntul de umplutură.

Complexul arheologic dacic (notat de noi M-Gr, nr. 28). Cavităţea gropii are diametrul gurii de 1,76 m (şi apare la 0,55—0,60 m de la actualul nivel de călcare), diametrul bombării maxime (la mijloc) de 1,78 m şi al fundului de 1,53×2,20 m. *Pe fundul gropii apare un prag*, jumătate din groapă fiind mai adîncă, de unde diferenţa de adîncime dintre cele două părţi ale gropii — cea dinspre sud-est este de 1,76 m, iar cea dinspre nord-vest este de 1,87 m adîncime. Partea sud-estică a gropii, este mai mică şi mai puţin adîncă şi are urme de ardere a pereţilor. Arsura este foarte slabă, denotînd o ardere uşoară intenţionată sau o ardere la aruncarea conţinutului încă fierbinte care a produs înroşirea parţială a pereţilor.

Inventarul conţinut de pămîntul de umplutură este uniform, acelaşi ca în celelalte gropi dacice⁴ descoperite la Biharea⁵: *ceramică lucrată cu mîna* (oale-borcan şi un fragment de ceaşcă) în proporţie de 51% şi *ceramică lucrată la roată — cenuşie* (26%) şi *cărămizie* (23%).

În groapă, alături de *ceramică* şi *oase de animale*, a mai fost găsită şi *zgură uşoară* (de os sau ceramică) şi un fragment de pămînt ars (chirpic).

După aspectul său general înclinăm să credem că este o groapă dublă, care a fost folosită o singură dată sau mai degrabă de două ori la un interval foarte scurt de timp pentru îndeplinirea unor obiceiuri agro-pastorale ale comunităţii dacice de epocă romană de la Biharea.

Aşa cum am specificat şi în titlul lucrării, ceramica descoperită înlesneşte o cercetare amănunţită pentru cunoaşterea mai detaliată a olăriei dacice în epoca romană într-o zonă a vechii Dacii neîncorporată politic Imperiului roman, respectiv provinciei romane Dacia.

A. Ceramică dacică modelată cu mîna⁶

Din pastă grosieră, degresată cu nisip şi chiar cu pietricele, de culoare brună-cărămizie sau brună-pămîntoasă după ardere, s-au lucrat două tipuri de vase: *oale-barcon* şi *ceşti*. Sunt cele două forme ce s-au impus în olăria dacică casnică, lucrate deci de fiecare comunitate pe loc (în satul sau gospodăria proprie). Ele dau astfel *specificul* intim al comunităţii respective şi astfel şi răspîndirea etnoculturală în spaţiu şi timp a dacilor.

Fragmentul păstrat din ceaşca descoperită în acest complex arheologic nu este ornamentată. Menţionăm că la Biharea s-au descoperit şi ceşti dacice ornamentate cu brîu alveolar, dar în descoperirile dacice de epocă

⁴ Cf. n. 1 *supra*.

⁵ Şi mai recent la Sînnicolau Român — cercetări inedite.

⁶ Muzeul din Oradea, Inv. 10939, 13167—13169.

romană — inedite, de la Sinnicolau Român, nu s-a descoperit, pînă în prezent, nici un fragment de ceașcă dacică, fiind similare cu acest complex de la Biharea.

Oalele în formă de borcan cu buza ușor evazată, fundul drept, gros, uneori cu gardină de susținere și pereții viguroși, ornamentați, și pentru întărire, cu cele trei feluri de ornamente cunoscute în olăria dacică lucrată numai cu mîna:

— *briuri crestate sau alveolate*, trase din pasta vasului (mai rar) sau de cele mai adeseori, în absolută majoritate, lipite după ce vasul a fost modelat.

— *alveole* obținute prin apăsare pe buza vasului (buze crestate, alveolate) sau pe pereții acestuia.

— *linii în val incizate* în pasta moale a vasului (v. pl. I—IV). Nu au fost descoperite vase sau fragmente de vase ornamentate cu butonî.

Analogii pentru ceramica lucrată cu mîna găsim în așezările de la *Giriș—Pietroasa*⁶, asociată numai cu ceramică cenușie lucrată la roată (după descoperirile făcute pînă în prezent), care a fost datată în sec. I î.e.n. — I e.n. și de la *Sinnicolau Român* — „*Bereac*”⁸, aici asociată cu ceramică cenușie și cărămizie lucrată la roată (care e preponderentă *cantitativ*), datată în sec. II/III e.n., eventual începutul sec. IV e.n.

B. Ceramică dacică modelată la roată

I. *Ceramică cenușie*. Din pastă fină, bine aleasă, săpunoasă la pipăit, cenușie după ardere, s-au lucrat cîteva cunoscute tipuri de vase dacice: *oale*, *străchini*, *castroane* (s-a găsit și o jumătate de castron cenușiu), *fructiere* (v. pl. VI/1—3, VII/1,2). În acest complex arheologic dacic de la Biharea nu s-au găsit fragmente de chiupuri. Fragmente ce par să provină (sunt numai bucăți de pereți, *nu* buze) de la chiupuri cenușii și cărămizii s-au găsit în alte complexe dacice de la Biharea, de același gen.

Fundurile sunt *inelare*, iar un fragment de fund inelar de la un vas cenușiu are *dungi tehnologice obținute prin lustruire, cu piatra, în interior*.

Un fragment de vas cenușiu (pl. VII/4) are gîtul etajat și ornamentat cu linii paralele. N-ar fi exclus să fi pătruns sau să fi fost antrenat ulterior în partea superioară a pămîntului de umplutură a complexului dacic prezentat de noi.

Ceramica cenușie (talpa piciorului unei fructiere, fundurile inelare) nu permite datarea acesteia mai tîrziu de începutul secolului III e.n.

II. *Ceramică cărămizie*. Din pastă fină, aleasă și frămîntată cu gria, probabil *dospită* după rețete încă nestudiate, săpunoasă la pipăit, *cărămizie și cu rezonanță după ardere*, s-au lucrat cîteva cunoscute tipuri de vase dacice: *oale*, *străchini*, *castroane*, *fructiere* sau *străchini* cu picior⁹ (v. pl. VII/3; VIII/1—3).

⁷ S. Dumitrașcu, L. Mărghitan, *Așezări și descoperiri dacice din vestul și nord-vestul României din sec. III î.e.n. — II e.n.*, în *Sargeția*, Deva, 1971, p. 49/13, pl. I—II.

⁸ Cercetări inedite pînă la scrierea acestor rînduri (v. volumul de față).

⁹ I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică*, Buc., 1968, fig. 55—56, 59 (faza a III-a).

Menționăm prezența și în cadrul ceramicii cărămizii a fundurilor *in-ulare* dovedind lucrarea acestor vase la roata rapidă de picior cu discul inferior în sistem de volantă, folosind probabil și tipare (cel puțin pentru discul interior al fundurilor) și lustruirea tehnologică pentru întărire a pereților. Ele nu permit plasarea acestei ceramicii și a complexului dacic de la Biharea mai târziu de începutul secolului III e.n.

În legătură cu ceramica cărămizie se impun câteva constatări. A fost descoperită și în așezările dacice preromane din Munții Orăștiei, iar la vest de Munții Apuseni în cetățuia dacică de la *Clit*¹⁰ și așezarea dacică de la *Berindia*¹¹. Ceramica cărămizie (oale, străchini, fructiere, chiupuri) au fost descoperite și în cetatea dacică de la *Marca*¹², pe valea Barcăului. Aceste descoperiri au permis plasarea cronologică a monumentelor dacice mai sus amintite și în sec. I e.n.: *Berindia* la începutul secolului I e.n., iar *Clitul* și *Marca* în întreg secolul I e.n. — începutul secolului II e.n. (106).

Deși prezintă în așezările preromane din vestul Munților Apuseni, ceramica cărămizie se va *generaliza* ca ceramică de factură romană provincială și în așezările dacilor liberi de epocă romană, deci de la hotarele vestice și nord-vestice ale provinciei, în sec. II—III e.n. Influența ceramicii romane se va exercita complex — prin *importuri* de ceramică fină (cărămizie cu firnis roșu, terra sigillata) și prin *preluarea tehnologiei* și formelor romane de către atelierele de olari daci.

În complexul arheologic de la Biharea sunt prezente ambele specii ceramice: cea produsă de atelierele din provincie și imitații produse în atelierele din zonă (poate chiar de la Biharea)¹³. La acestea adăugăm prezența în stațiune și a fragmentelor ceramice *terra sigillata*.

Ceramica descoperită în complexul arheologic, de la Biharea în anul 1979 și prezentat de noi în rândurile de mai sus, ne permite să-l datăm în sec. II e.n., eventual începutul sec. III e.n. Prin caracterul său de complex arheologic relativ închis, deci o încadrare mai *scurtă*, plasându-l în intervalul de timp marcat cronologic între așezările de la *Giriș—Pietroasa* (sec. I î.e.n. — I e.n.) și descoperirile de la *Sînnicolau Român* (sec. III e.n., eventual începutul sec. IV e.n.), stațiuni ce prin natura lor au o cronologie *lungă*. Pentru noi precizări va trebui să ne adresăm, în acest sens, descoperirilor viitoare din zonă.

Importanța studierii ceramicii dacice de epocă romană și în zonele dacilor liberi își are semnificația sa istorică ce nu va scăpa cercetătorului avizat. Studiarea acestui important capitol al civilizației dacice a fost făcută de către cercetătorul I. H. Crișan: „Ceramica daco-getică, în ansamblul ei, reprezintă o creație profund originală, născută și dezvoltată pe baza fondului local hallstattian, cu rădăcini adinci în epoca bronzului. Ea s-a format în faza veche, s-a consolidat în cea mijlocie și a ajuns la deplină maturitate și apogeu în cea de a treia mare perioadă. În acest puternic fond local s-au integrat și asimilat diferitele influențe străine, venite din multiple direcții. După cucerirea romană (anul 106 e.n.), cera-

¹⁰ S. Dumitrașcu, *Cetățuia dacică de la Clit*, în *Lucrări Științifice*, Oradea, 1970, p. 147—160.

¹¹ S. Dumitrașcu, I. Ordentlich, *Săpăturile arheologice de la Berindia*, în *Crisia*, 1973, p. 59—62.

¹² S. Dumitrașcu, V. Lucăcel, *Cetatea dacică de la Marca*, Cluj, 1974, p. 19, 26.

¹³ v. *supra* n. 2.

mica autohtonă nu va dispărea, așa cum n-au dispărut nici făuritorii ei. Ea va continua să se dezvolte sub puternicile influențe ale ceramicii romane, atât în provincie cât și în afara ei. Va îmbrăca de cele mai multe ori o haină romană și de aceea este destul de dificil de recunoscut. Precizarea aportului, și pe acest plan, al daco-geților în alcătuirea romanității orientale își așteaptă cercetătorii¹⁴.

Ceramica din complexul de la Biharea își păstrează încă pregnante trăsăturile specifice ceramicii dacice — ne referim la ceramica lucrată cu mâna și la roată — ușor recognoscibilă, dar alături de care își face loc ceramica de factură romană provincială, care în sec. III—IV e.n. — ne referim la ceramica cenușie și cărămizie, nisipoasă, zgrunțuroasă, de aspect provincial roman, va deveni preponderentă, ea devine ceramică daco-romană, așa cum preciza același cercetător: „Ceramica daco-romană — aspect important al civilizației daco-romane — constituie o sinteză a ceramicii daco-getice și romane. Dezvoltarea ei ulterioară a dus la formarea ceramicii românești¹⁵”.

Constanta prezență a celor două, respectiv trei feluri de olărie, în complexele arheologice de tipul celui prezentat analitic prin inventarul său, mai sus, de la Biharea, dar similar cu descoperirile inedite de pînă acum și de la Sinnicolau Român, în stațiuni unde *nu* au fost descoperite pînă în prezent locuințe, e de natură să ridice din nou chestiunea semnificației acestor complexe.

Cercetătorul Valeriu Sirbu, prezentînd aceste „cîmpuri de gropi“ le atribuia o semnificație de cult, rituală. Cele care conțineau oseminte sau resturi incinerate avînd limpede rol funerar, erau morminte. Același arheolog menționa că sunt și gropi care conțin doar ceramică geto-dacică, pietre, cenușă, cărbune, fragmente de vatră sau de lut ars, oase de animale¹⁶. În partea de vest a Munților Apuseni se cunosc mai multe descoperiri de acest fel, dintre care noi amintim în primul rînd pe cea de la Tășad¹⁷, datînd din epoca preromană, unde au fost descoperite trei monumente dacice, fiecare de alt tip: o groapă în care era depusă o ceașcă, o groapă cu vase și fragmente ceramice și o casetă de piatră cu două vase arse secundar, constituind probe arheologice despre practicile rituale la dacii din epoca preromană. La Biharea, printre descoperirile de genul complexului studiat mai sus (M-Gr, nr. 12, cercetat în 1978), într-o groapă tronconică, *s-a găsit depus un craniu uman*¹⁸, ceea ce îndrituia atribuirea sa practicilor rituale funerare. Era deci un mormînt.

Alte gropi, cu un inventar specific (figurine antropomorfe și zoomorfe, prîsnele, scoici, canini etc.), cum sunt cele de la Răcatău (j. Bacău) sau Ocnița (j. Vilcea), au avut o destinație *magico-religioasă*¹⁹, ilustrînd prac-

¹⁴ I. H. Crișan, *op. cit.*, p. 51.

¹⁵ *Idem*, *ibidem*, p. 53.

¹⁶ V. Sirbu, *Despre unele ritualuri și practici funerare la getodaci în secolele II î.e.n. — I e.n.*, în *Symposia Thracologica*, Constanta, 1985, p. 99—101.

¹⁷ N. Chidioșan, *Despre unele practici rituale la dacii din epoca preromană, în Satu Mare. Studii și Comunicări*, 1981—1982, p. 83—92.

¹⁸ S. Dumitrașcu, *op. cit.*, în *Ziridava*, 1979, p. 205.

¹⁹ S. Dumitrașcu, *op. cit.*, în *Ziridava*, 1979, p. 205 (Groapa nr. 12, „Se pătrunde apoi, la 1,95 m într-un strat de pămînt negru cu cărbuni în care a fost depus un craniu uman”).

¹⁹ V. Sirbu, *Credințe magico-religioase ale geto-dacilor reflectate în descoperirile arheologice*, în *SCIVA*, 38, 4, 1987, p. 303—322.

ticile și mentalitățile de acest gen, alte elemente ale credințelor populare la geto-daci, desfășurate doar în mediu familial, contemporane și paralele cu practicile și ritualul religios al panteonului dacic de factură regală în vremea lui Burebista și a urmașilor săi, pînă la Decebal, practicat de preoți.

Există însă și descoperiri ce se pot atribui și altor obiceiuri sau destinații de cult. E cunoscută, încă din 1910, descoperirea fortuită a depozitului de vase de la *Ciolăneștii din Deal* (j. Teleorman). Cercetările întreprinse de Prof. M. Petrescu-Dîmbovița au dus la constatarea arheologică a existenței unui puț votiv²⁰, ritual, legat de *cultul apei*²¹ la geto-dacii din epoca preromană. Geto-dacii aveau deci pe lângă gropile rituale (funerare, magico-religioase), de cult și locuri de cult, în cadrul comunităților rurale, constituind un întreg complex de obiceiuri și ritualuri de cult ce ființau paralel și contemporan cu practicile de cult de pe lângă sanctuarele din davele, cetățile și capitala statului, dînd viață și splendoare întregului panteon al religiei geto-dace.

În partea de vest a Munților Apuseni, așezările dacice de cîmpie, care în epoca romană se îndesesc și se dezvoltă, au un pronunțat caracter agrar (agro-pastoral), în care pe lângă practicile de cult ale preoților sau cele magice cu caracter familial au existat numeroase obiceiuri și ritualuri legate tocmai de viața colectivă agro-pastorală a acestor comunități. Acestea sunt legate fie de practici *agrar*e: semănat, cules; *pastorale*: adunarea sau împărțirea, plecarea turmelor; fie de viața *colectivității, familiei sau persoanei*: sărbători, ospete, căsătorii, nașterea sau maturitatea, plecarea sau sosirea *din* sau *în* așezare și altele.

Studiind viața spirituală a geto-dacilor, I. H. Crișan prezenta aceste complexe arheologice astfel: „Gropile rituale (de cult) sunt numeroase în epoca fierului și vor continua să existe și după ocupația romană, cum sunt, de exemplu, cele descoperite la Ostrovul Corbului. Ele sunt prezente și în lumea dacilor liberi după cum o dovedesc descoperirile făcute în lumea carpică sau pe teritoriul Munteniei, ca de exemplu, în așezarea de la Poiana-Dulcești (j. Neamț), la Tifești-Panciu (j. Vrancea) sau la Mă-tăsaru (j. Dimbovița).

Urmele materiale rezultate din descoperiri conduc la concluzia că geto-dacii au practicat anumite ritualuri religioase, care implicau, foarte probabil, banchete ce cu siguranță se oficiau lângă vetre de foc. La locul oficerii se spargeau vase de lut ce au conținut, poate alimente. După terminarea ceremoniilor, de la locul de oficiere se aducea o cantitate de cenușă și cărbuni, fragmente de vase, oase de animale, la care se adaugă uneori vase întregi și alte obiecte de metal (unelte, podoabe, arme și uneori monede) ce erau depuse în gropi de diverse forme ori dimensiuni. Gropile de care este vorba nu reprezintă gropi de ofrande propriu-zise aduse unor divinități. Fundul și pereții unora dintre ele, probabil, pentru a fi purificate erau arse dar nu conțineau vase și podoabe depuse în onoarea divinităților, ca de exemplu la celți²².

²⁰ M. Petrescu-Dîmbovița, *Descoperirea de vase dacice de la Ciolăneștii din Deal* (j. Teleorman), în *In memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj, 1974, p. 284—299.

²¹ I. H. Crișan, *Spiritualitatea geto-dacilor*, Buc., 1986, p. 425—426.

²² *Idem*, *ibidem*, p. 422—423.

Complexul arheologic dacic de la Biharea, prezentat de noi mai sus, constând dintr-o groapă dublă, cu pereții arși superficial (purificați) și un inventar *special: ceramică, oase de animale, zgură*, este, după opinia noastră, un complex de cult. Complex de cult legat *nu* de ritualul funerar (căci nu conține oseminte umane nici de înhumatie, nici de incineratie), *nu* de practicile *magico-religioase* (nu conține figurine antropo- sau zoomorfe, scoici, piese miniaturale cu destinație magică), ci, după câte ne dăm seama după descoperirile de pînă acum, de *obiceiurile agro-pastorale* ale comunității dacice din așezarea rurală (satul, tîrgul) de la Biharea, în epoca romană. Rămîne însă cu observațiile viitoare, ce vor fi obținute în așezările dacilor liberi din vestul și nord-vestul României, coroborate cu întreg arealul de descoperiri dacice, să aducă noi limpeziri în această problemă atît de viu discutată de arheologia epocii geto-dace.

CÉRAMIQUE DACIQUE DÉCOUVERTE A BIHAREA

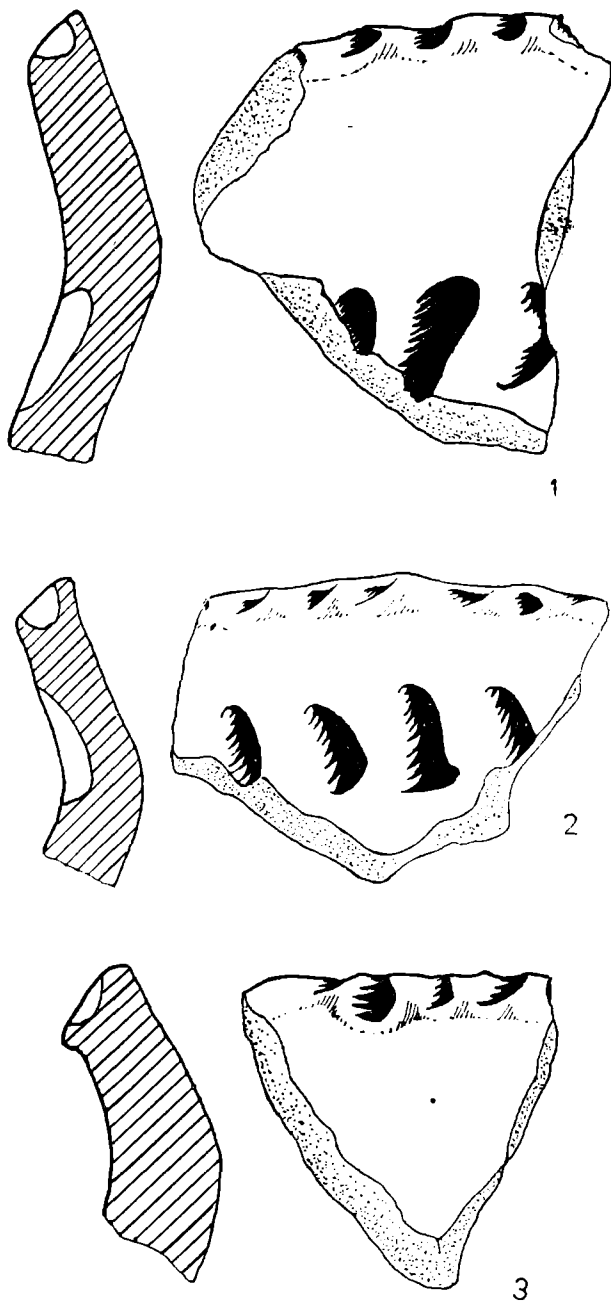
(Résumé)

L'étude présente, d'une manière analytique, la céramique découverte en 1979 dans un complexe archéologique dacique décapé à Biharea.

C'est la composition connue de la céramique dacique d'époque romaine, que continue la tradition antérieure: *Céramique faite à main* (de facture ménagère, traditionnelle) et céramique faite au tour, en deux variantes; après le brûlage, en couleur grise ou *rougeâtre*. La dernière est produite par des artisans spécialisés, dans des ateliers de potiers.

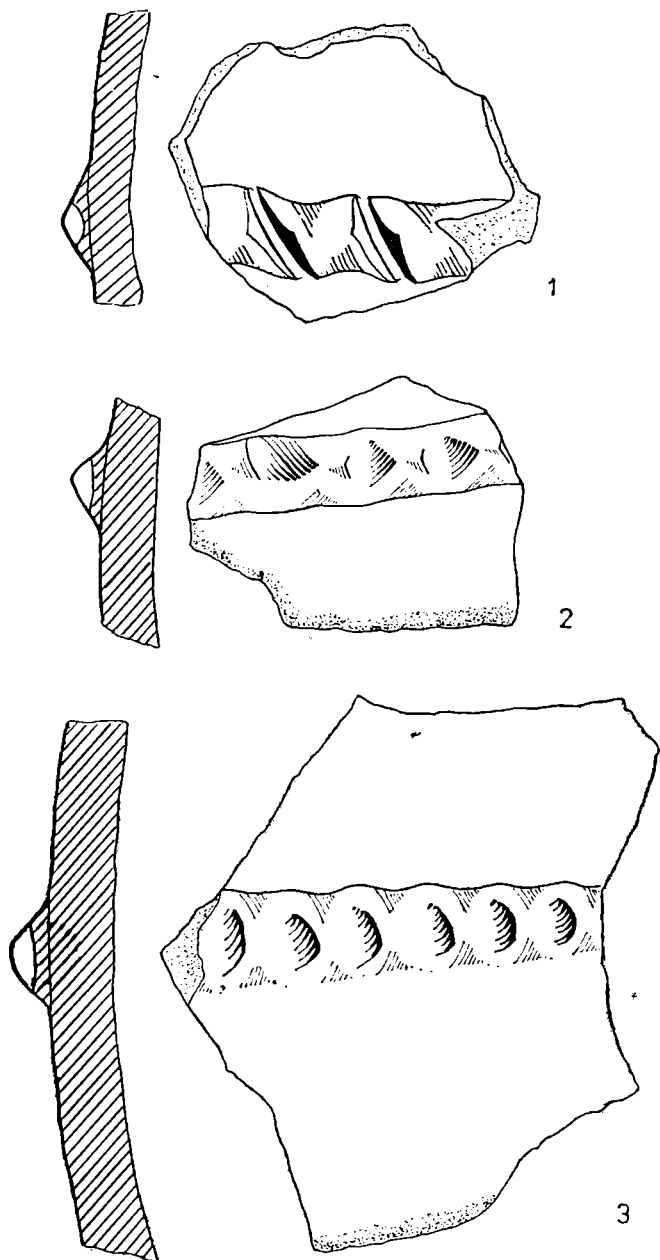
Selon l'inventaire contenu, on date le complexe dacique (M — Gr. N° 28) dans le IIe s. n.è. — au commencement du IIIe s. n.è.

Selon le même inventaire (céramique, os d'animaux, autres pièces), dont on ajoute la *double constatation* que ce complexe (dans le matériel de remplissage de la fosse) *ne contient ni dépôts funéraires* (os humains inhumés ou restes d'incinération), *ni pièces de facture magique-religieuse* (figurines anthropomorphes ou zoomorphes, coquillages etc.), on considère qu'il a été utilisé par la communauté rurale dacique de Biharea pour *ses usages et ses pratiques traditionnelles agro-pastorales*.

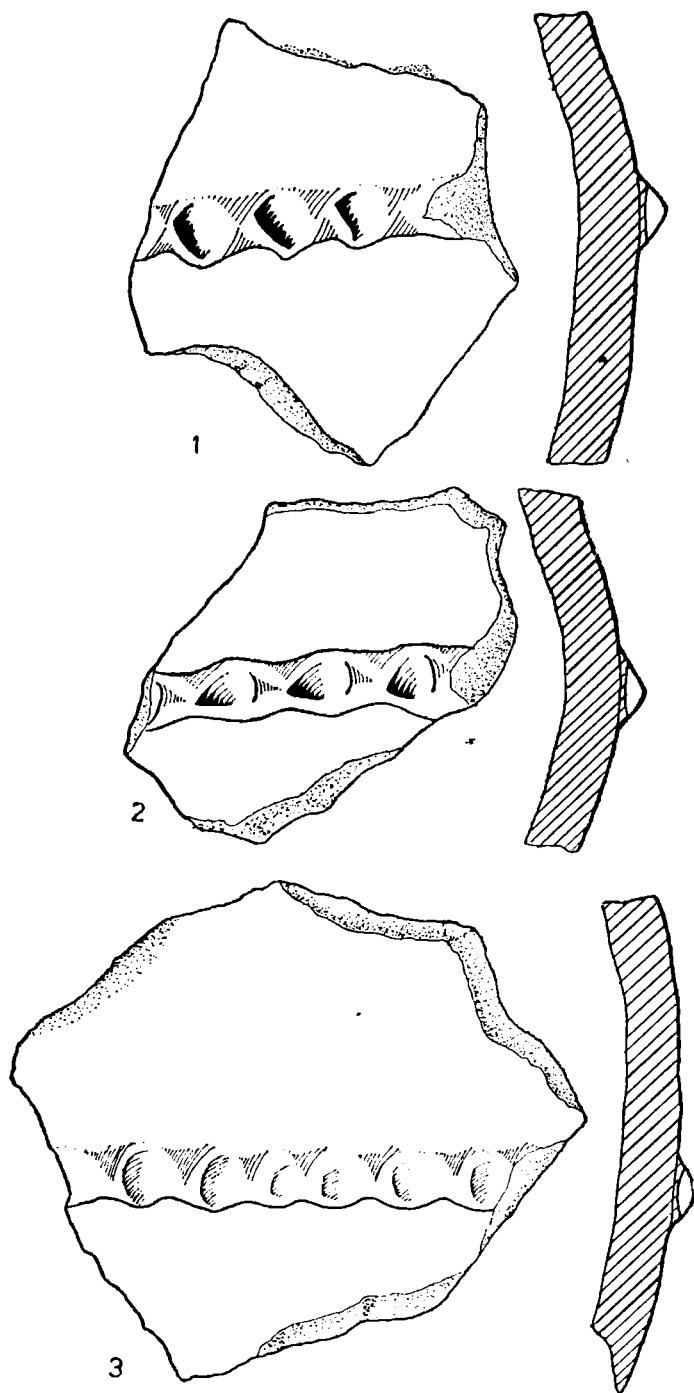

Pl. I. Biharea. 1—3: Buze de vase dacice lucrate cu mîna..

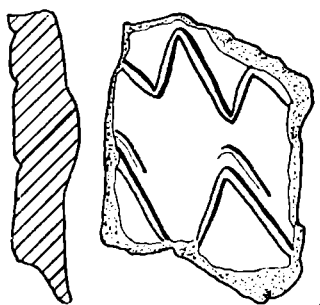

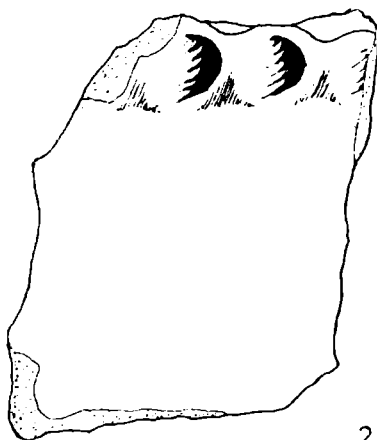
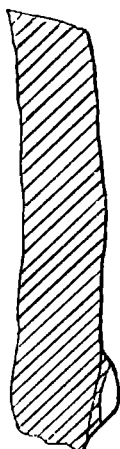
Pl. II. Biharea. 1—3: Fragmente de oale-borcan dacice ornamentate cu briuri.

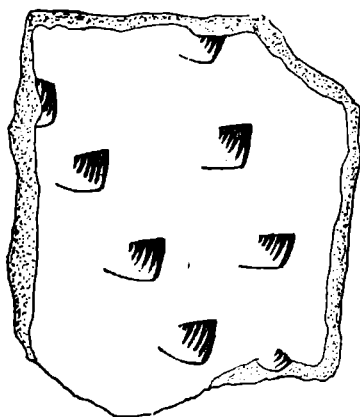
Pl. III. Biharea. 1—3: Fragmente de oale-borcan dacice ornamentate cu brîuri alveolare.

1

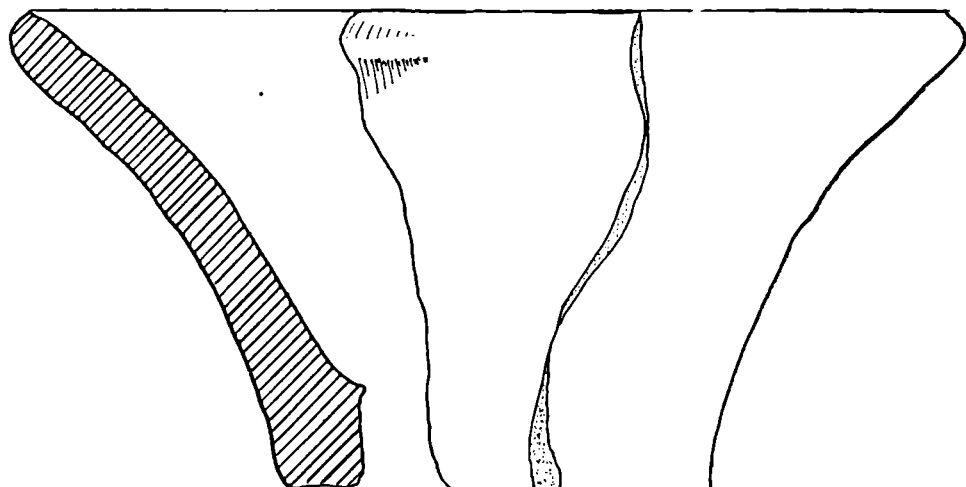

2

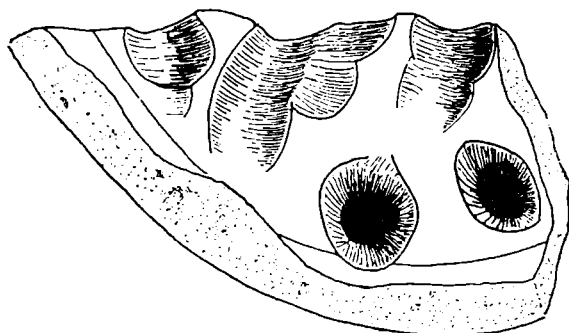
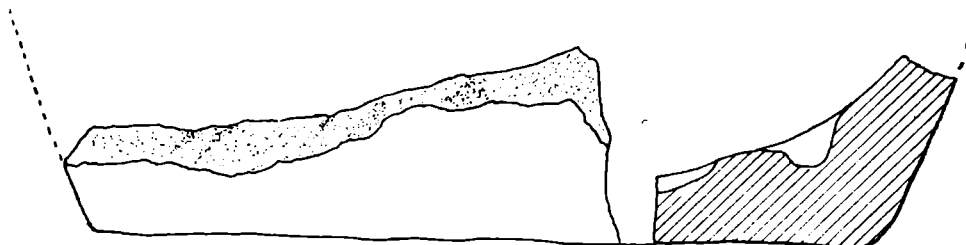

3

Pl. IV. Biharea. 1: vas dacic (fragment) ornamentat cu linii în val; 2—3: vase dacice (fragmente) ornamentate cu brfu și alveole.

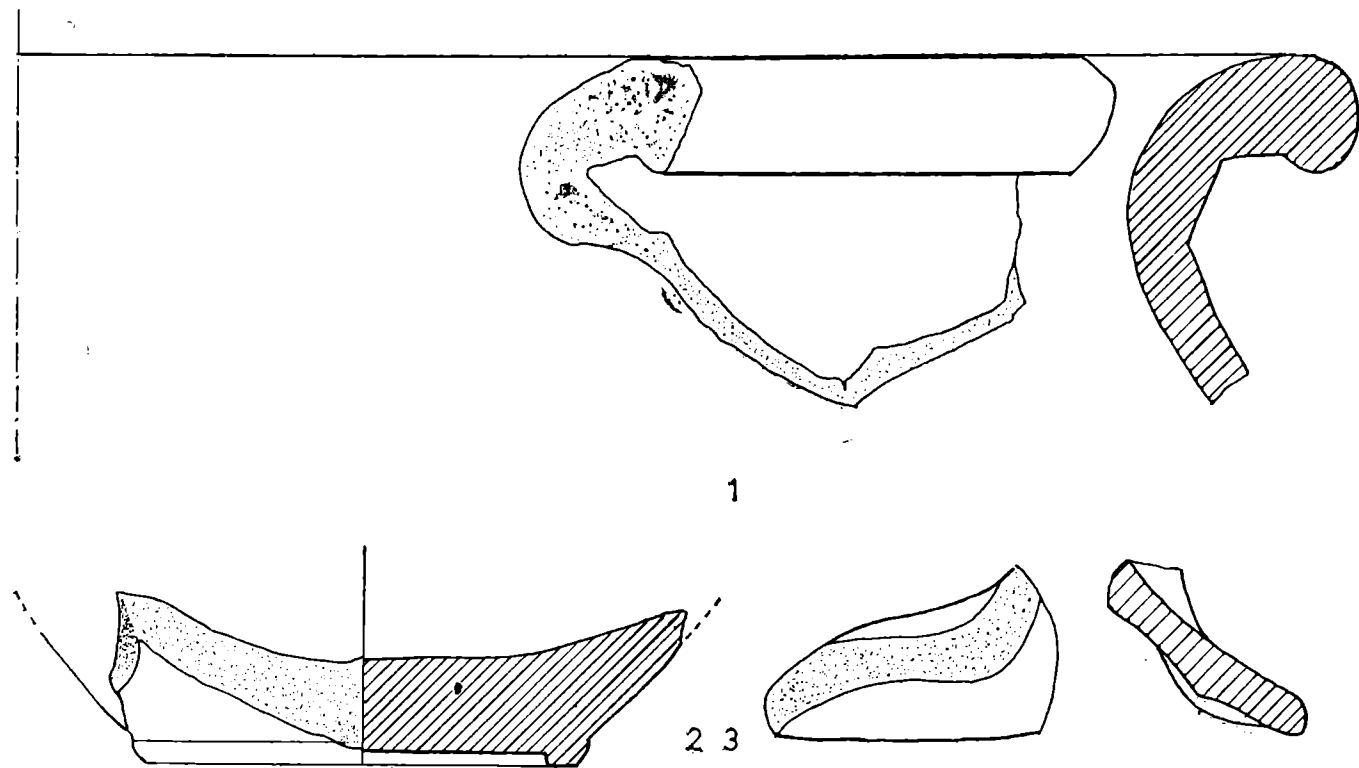

1

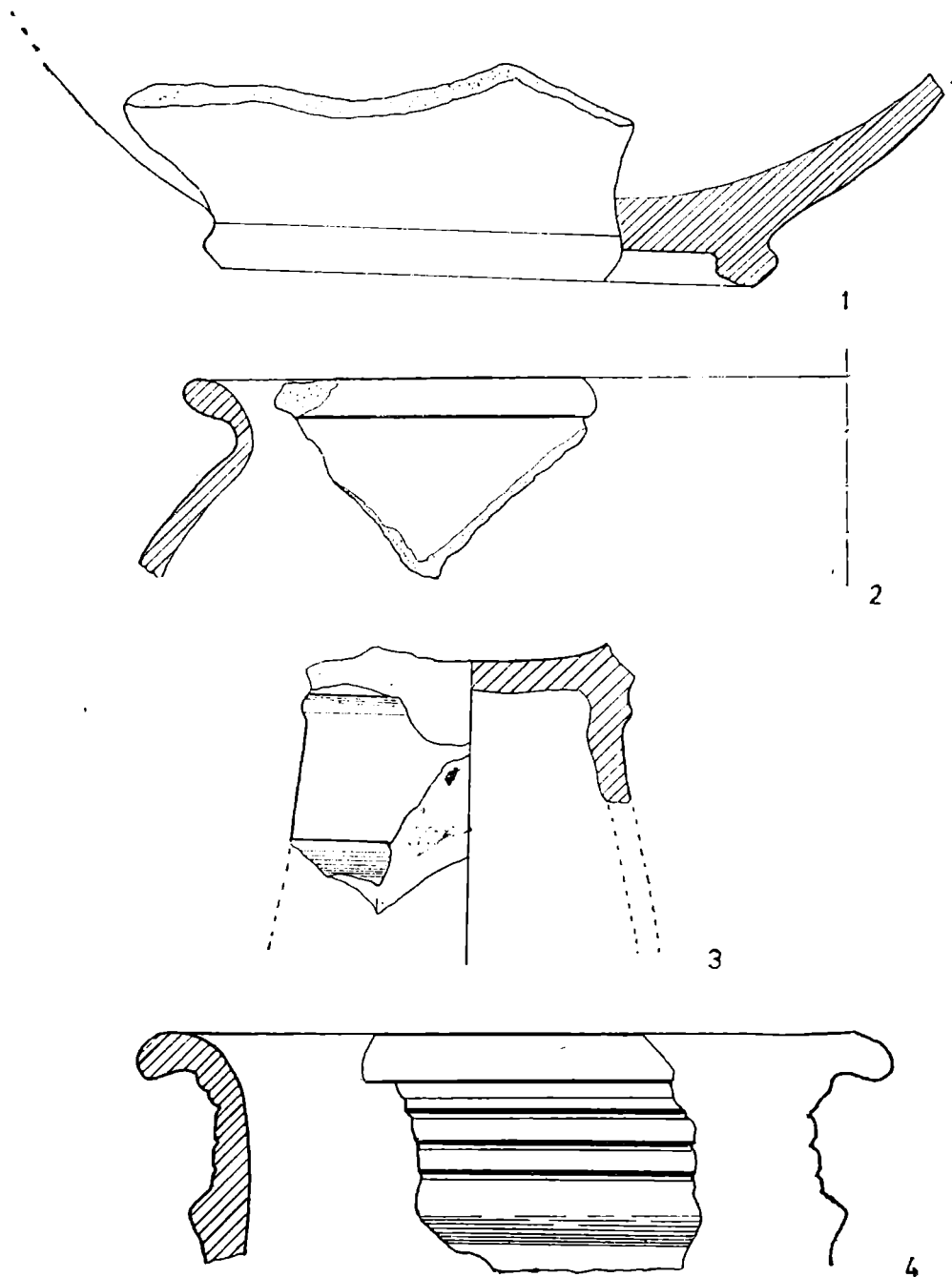

2

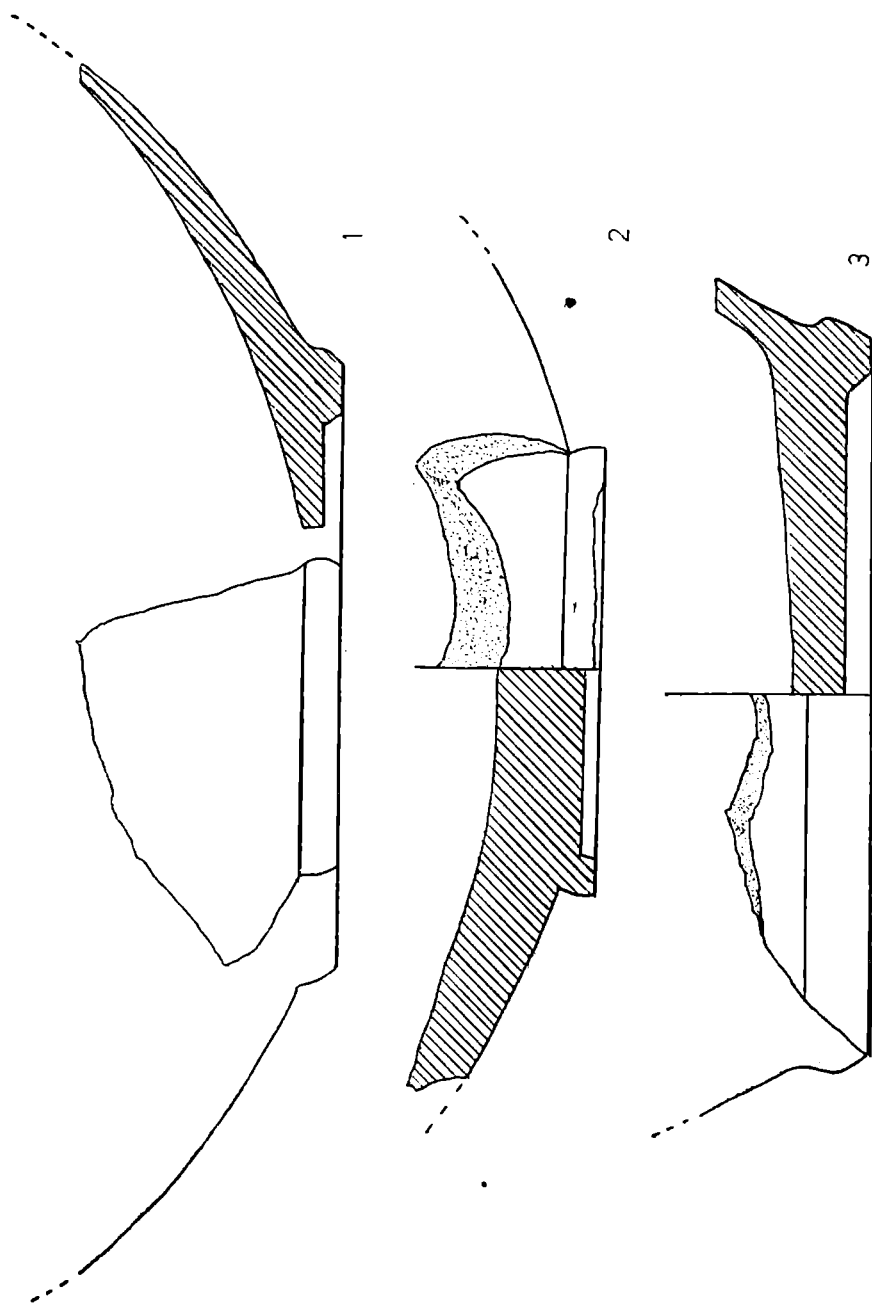
Pl. V. Biharea. 1: ceașcă dacică; 2: fund de vas cu amprente de degete.

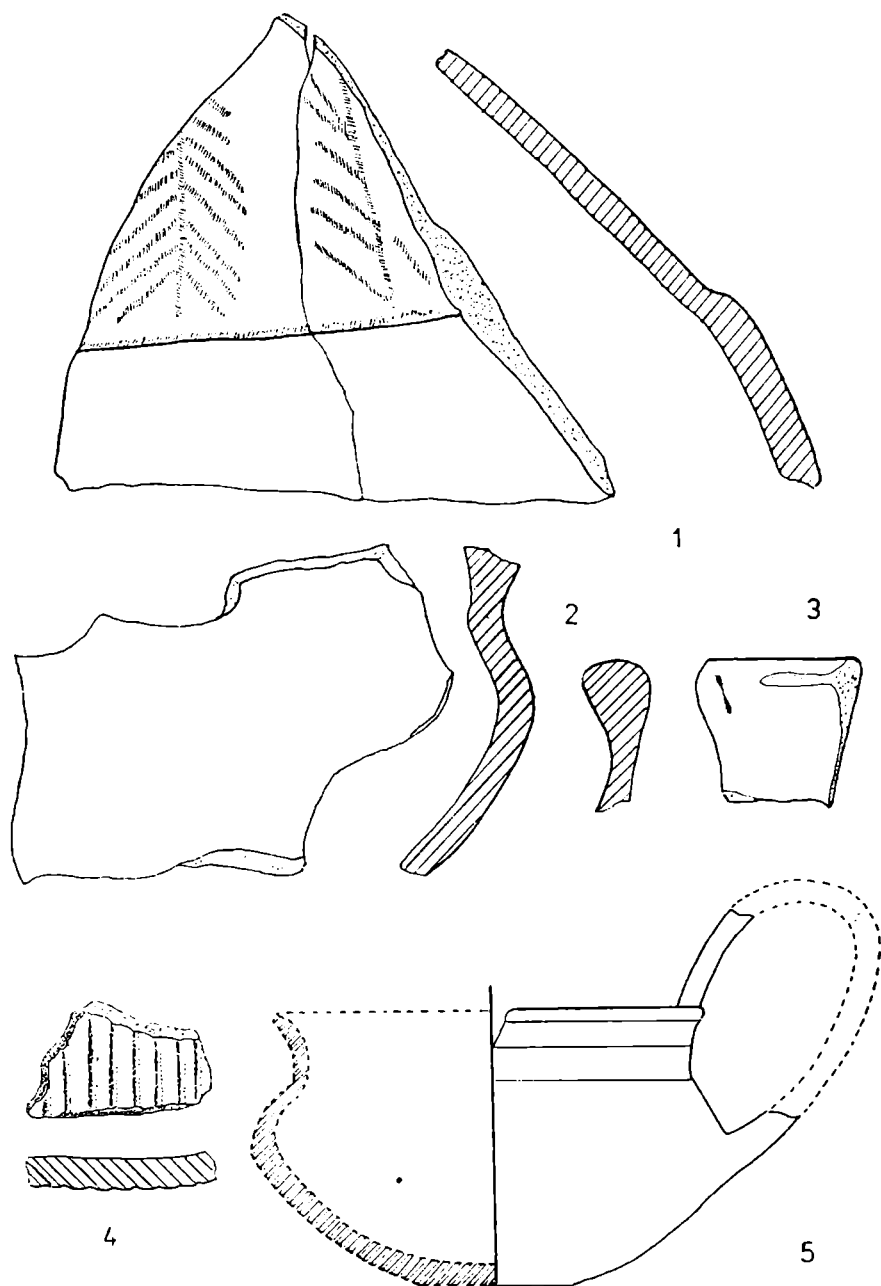
1. VI. Biharea. 1: buză de vas dacic cenușiu lucrat la roată; 2: fund inelar de vas cenușiu; 3: talpă de la piciorul unei fructiere cenușii.

Pl. VII. Biharea. 1: fund inelar de vas cenușiu; 2: buză de oală cenușie lucrată la roată; 3: picior de fructieră cărămizie; 4: buza și gîtul unui vas cenușiu.

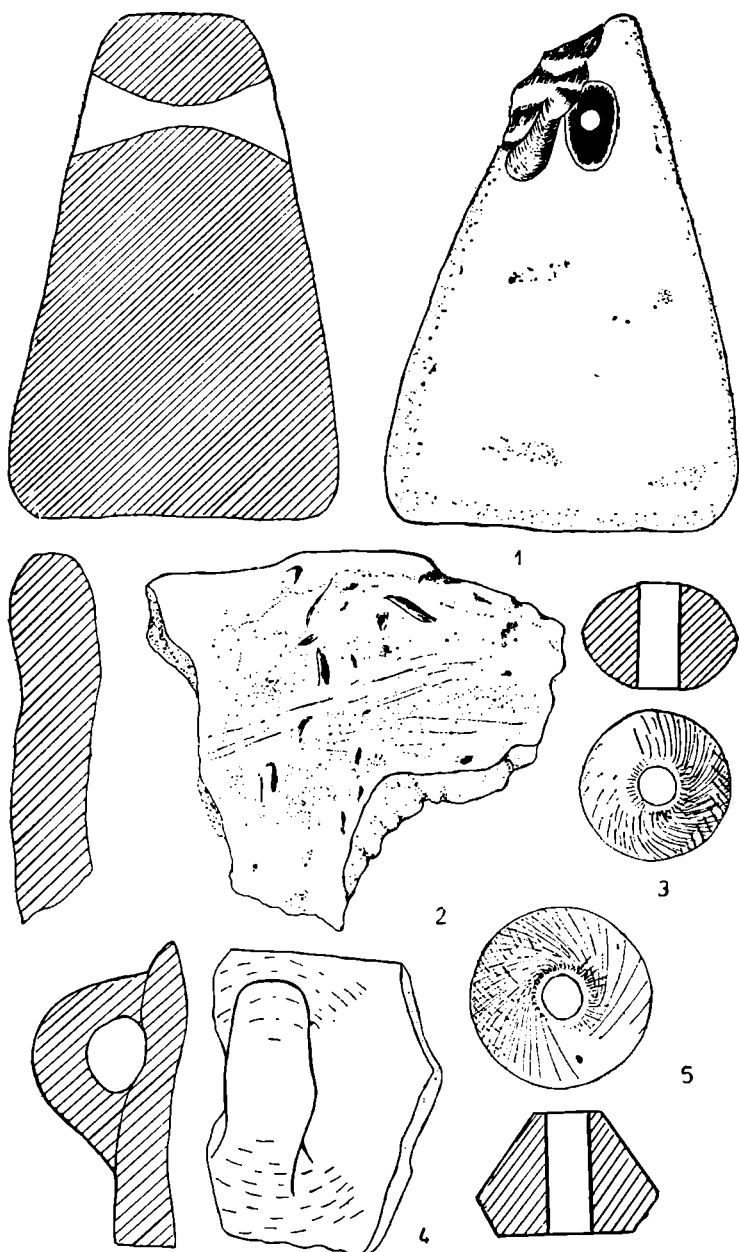

Pl. VIII. Biharea. 1—3: funduri de vase cărămizii lucrate la roată.

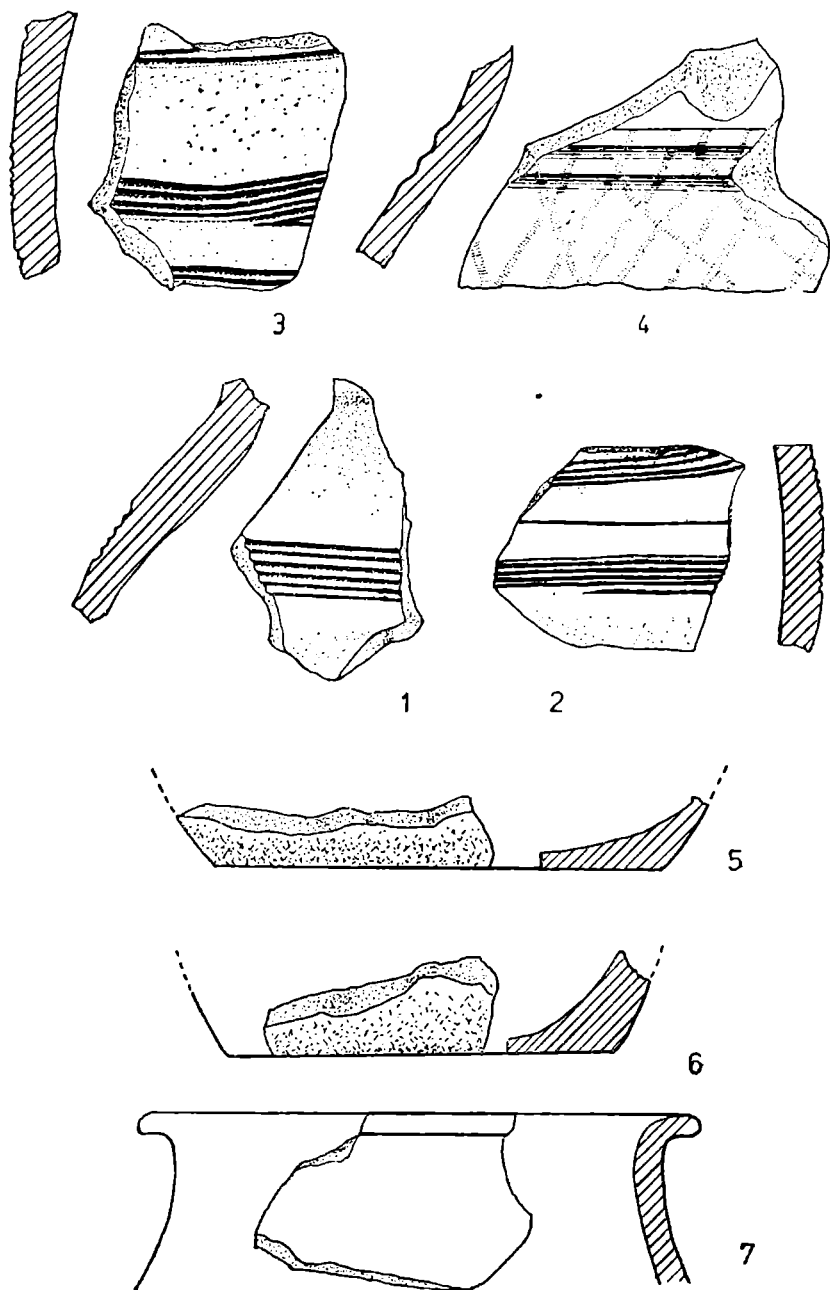

Pl. IX. Biharea. 1—4: ceramică La Tène (LTC); 5: ceașcă datînd de la începutul epocii fierului.

Pl. X. Biharea. 1: greutate de lut ars; 2: fragment de tavă plată de lut; 3, 5: prisnele de lut ars; 4: buză de vas, toate datind de la începutul epocii fierului (BrCD-HaA₁).

Pl. XI. Biharea. 1—3: fragmente ceramice aparținând civilizației vechi românești; 4—7: fragmente ceramice datînd din sec. IV—VI e.n. modelate la roata rapidă.